

FESTIVALI

Vraćanje digniteta

Treba osobito pozdraviti brzo uvrštavanje dobitnika nagrade Marin Držić na kazališni repertoar (Alabama Davora Špišića), a kao doprinos vraćanju digniteta dramskim autorima i hrvatskom teatru tiskanje zbornika nagrađenih radova te uvođenje novčanog dijela nagrada

Kako sam kao članica Ocjenjivačkog suda prisustvovala cjelokupnim ovogodišnjim Marulićevim danima, željela bih se ovom prilikom prisjetiti i nasumce nabrojati šest lijepih ili barem pohvalnih događaja, aktivnosti ili proplamsaja ovogodišnjih Marulićevih dana.

Pohvalno je prošlogodišnje brzo reagiranje Dramskog kazališta Gavella kada je, gotovo odmah po objavi rezultata nagrade Marin Držić za dramski tekst, uvrstilo prvonagrađeni tekst *Alabama Davora Špišića* na svoj repertoar. Tako smo isti mogli vidjeti u selekciji Marulićevih dana već ove godine u režiji mladog Darija Harjačeka s odličnom Marinom Nemet u glavnoj ulozi, koja je i jedna od dobitnica glumačkih nagrada. Nadajmo se samo da ovaj primjer DK Gavelle neće biti izuzetak koji potvrđuje pravilo da tekstovi nagrađeni nagradom Marin Držić čekaju na svoje izvođenje i po nekoliko godina, a nerijetko ostaju i neizvedeni i nepročitani izvan kruga stručnog povjerenstva.

Pobjednička predstava *Zagrebački pentagram* u režiji Paola Magellija, koji je odnio i nagradu za režiju kao i Željka Udovičić za dramaturgiju, zanimljiv je projekt naručivanja pet dramskih predložaka i povezivanje istih u impresivnu cjelinu koja se pokazala aktualnom i unatoč naslovu prijemčivom i za splitsku publiku.

Predstava *Balon*, nastala po tekstu Mate Matišića u režiji Mislava Brečića u koprodukciji Teatra 2000 i Teatra EXIT, koja je odnijela Nagradu publike te do zadnjeg mjesta popunila gledalište, dokazala je da je Teatar EXIT kazališni brand *par excellence* za koji se traži karta više čak i onda kada predstava u nekim svojim elementima odskoče od prepoznatljive *exitovske* poetike. Najdojmljivije su ipak glumačke kreacije dvojca Krešimira

piše:

Aida Bukvić

Mikića i izvrsnog Vilima Matule, koji je i dobitnik jedne od ravnopravnih glumačkih nagrada.

Popratni program festivala uključivao je koncertna čitanja ove godine nagrađenih tekstova u izvedbi studenata prvih godina glume triju umjetničkih akademija (Akademije dramske umjetnosti Zagreb, Umjetničke akademije Osijek te Umjetničke akademije Split).

To je ujedno bila i prilika za četverodnevno druženje studenata glume triju akademija, razmjenu iskustva i znanja. Ove godine je prvi put upriličena i prezentacija triju Akademija kroz pokazivanje glumačkih semestralnih ispita i vježbi prve godine te su se *na licu mjesta* mogle uvidjeti sličnosti i razlike u pristupu i programu studiranja glume.

Zagrebačko kazalište mladih: Filip Šovagović / Igor Rajki / Nina Mitrović / Damir Karakaš / Ivan Vidić, *Zagrebački pentagram*, red. Paolo Magelli

HNK u Osijeku: Tena Štivičić, *Fragile!*, red. Snježana Banović

U sklopu popratnog programa održan je i okrugli stol na kojem su, uz sudjelovanje predstavnika Ministarstva kulture te ravnatelje većine hrvatskih kazališta, predstavljani dramski autori ove godine nagrađeni Nagradom Marin Držić za dramski tekst. Upriličeno je i javno potpisivanje ugovora s izdavačkom kućom Disput, koja je tiskala zbornik nagrađenih tekstova, što je svakako još jedan doprinos vraćanju digniteta dramskim autorima i hrvatskom teatru.

I kad smo kod digniteta, zadnja ali nikako i najmanje važna činjenica jest da od ove godine (uz podršku splitskog gradonačelnika) nagrađeni na Marulićevim danima dobivaju i određeni, nevelik, ali ipak novčani iznos. U recesijskoj 2010. godini, to je zaista za svaku pohvalu.

Puno dobrodušne zabave

Dani satire predstavili su brojne, vrlo različite, ali najčešće vrlo zabavne predstave natprosječne vrijednosti s barem nekim elementom satire, koje su većinom ispunile zadovoljni auditorij i tako opravdale nastavak tradicije tog Festivala

I ovogodišnji su Dani satire tradicionalno postavili u središte pozornosti djelo jednog klasika – Molièrea, koji je znao žestoko kritički sagledati mane svojeg društva ali i ljudske prirode. Satirički elementi njegovih komada najčešće vrlo dobro korespondiraju i s nizom današnjih problema, pa zato nije čudo da je njegovo inače manje reprezentativno djelo *Građanin plemić* baš zbog asocijacija na neke suvremene društvene probleme na ovom festivalu zastupljeno u čak dvije vrlo različite izvedbe. Zagrebački HNK u režiji Krešimira Dolenčića oživio je žanrovski hibrid iz Molièreovog 17. stoljeća komediju–balet s originalnom glazbom Jean–Baptista Lullyja, s pravom računajući da će gledatelji biti potpuno svjesni sličnosti naslovnog junaka i naših novopečenih bogataša. Ta predstava kompleksne strukture s nizom raznovrsnih scenskih atrakcija postala je premoćni pobjednik festivala po broju nagrada.

Građanin plemić sarajevskog Narodnog pozorišta u režiji Larya Zappije (a bez Lullyja) populistička je predstava, privlačna gledateljima zbog aktualizacije i prikaza protagonista kao današnjeg tajkuna, ali pretjerana grotesknost i karikaturalnost značenjski osiromašuju predstavu. Međutim, uz te dvije krajnosti Molièreovi su tekstovi inicirali i drugačije pristupe. Uspjela izvedba *Škole za žene* splitskog HNK u režiji Poljaka Andrzeja Sadowskog na komičan, pa i satiričan način bavila se ljubavnim zapletima, dok je uz naglašavanje smiješnih strana ljudskih odnosa i mana Marijani Noli Molière poslužio kao inspiracija za tekst kojim će sugestivno oživjeti atmosferu nekadašnjeg Šibenika u *Škrtičini* redatelja Zoran Mužića i izvedbi Šibenskog kazališta. A češće dobrodušni no satirički podsmijeh slabostima karaktera, a ponekad i društva, karakterističan je za još neke predstave koje su dobro zabavile publiku, poput osječke (u režiji Joška Juvančića) *Budala za večeru* Francuza Francisa Vebera jednog od najznačajnijih europskih scenarista i redatelja filmskih komedija. Miro Gavran se s izvedbom *Sve o ženama* u riječkoj Talijanskoj drami i režiji Neve Rošić potvrđuje kao naš pisac za scenu koji najbolje korespondira s publikom. I Ante Tomić je manje no obično sklon satiri a više humoru u zabavnoj *Ljubavi, struji, vodi & telefonu* u režiji Vinka Brešana, pa i režija Damira Lončara u *Dobrom vojaku Švejk*u znatno više naglašava komične od satiričnih elemenata. Znatno drastičniji je primjer novosadske Ionescove *Čelave pjevačice* koja u režiji Bebe Balašević postaje tek uspjela pučka komedija, ispražnjena od bilo kakvih dubljih značenja, pa prema njoj nitko ne bi mogao zaključiti da se radi o (anti)komadu koji zauzima bitno mjesto u povijesti kazališta dvadesetog stoljeća.

Nasuprot tome Saša Anočić u iznimno vrijednoj Kerempuhovoj predstavi *O medvjedima i ljudima* od tipičnih komičnih situacija

piše:

Tomislav Kurelec

grotesknošću stvara uvjerljivu sliku života male sredine koja na originalan način pokazuje zastrašujuću prirodu čitavog društva, a Mislav Brečić režiju *Balona* Mate Matišića precizno vodi od karikiranih svakodnevnih situacija prema crnoj komediji s nizom satiričnih elemenata. Izvrsno beogradsko gostovanje s *Falsifikatorom* autora i redatelja Gorana Markovića kroz sudbinu naslovnog lika dojmljivo stvara sliku čitave bivše države kao falsifikata i laži u čije smo postojanje bez razloga vjerovali svi koji smo u njoj živjeli. Vrlo kritičku globalnu sliku društva i to današnjeg hrvatskog i nasilja na kojem počiva želio je stvoriti Oliver Frlić u slovenskoj predstavi *Proklet bio izdajica svoje domovine* nastavljajući svoju viziju suvremenog kazališta i provociranja publike, no sve je preraslo u potpuno vrijeđanje gledatelja (što je paradoksalno i zbog toga što je njih na ovoj predstavi bilo relativno malo i to očito isključivo onih koji bezrezervno podržavaju autorove političke stavove i kazališnu originalnost).

Premda ostaje dilema postoji li dovoljno satiričnih predstava koje bi opravdale naziv ove smotre, Dani satire opet su predstavili brojne, vrlo različite, ali najčešće vrlo zabavne predstave natprosječne vrijednosti s barem nekim elementom satire, koje su većinom ispunile zadovoljni auditorij i tako potpuno opravdale nastavak tradicije tog Festivala.

HNK u Zagrebu: Jean-Baptiste Poquelin Molière, Jean-Baptiste Lully, *Građanin plemić*, red. Krešimir Dolenčić, dir. Saša Britvić

Nova kazališna generacija

Oba premijerna naslova (*Spašeni* i *Revizor*) uspješno su predstavila novu redateljsku generaciju kao i nove glumačke snage hrvatskog teatra, zajedno s umjetnicima koji uistinu pripadaju samom vrhu hrvatskog glumišta

Igre su u 61. izdanje krenule s novom ravnateljicom dramskog programa Dorom Ruždjak Podolski. No, *oslobođene* obljetnica, jesu li krenule novim smjerom? Reprizni naslovi održali su tradiciju, tzv. *željezni repertoar* bio je prisutan: lanjski premijerni kontroverzni *Hamlet* u režiji Ivice Kunčevića s Lukom Dragićem u naslovnoj ulozi; *Vojnovićeva* jednočinka *Na taraci* u klasičnoj režiji Joška Juvančića izvedena u Parku Umjetničke škole; te vrlo dobar *Skup* Marina Držića na Boškovićevoj poljani u režiji Ivice Kunčevića i s Goranom Grgićem u naslovnoj ulozi – predstava koja je konačno omogućila novo čitanje; uz *Dunda Maroja*, najznačajnije Držićeve komedije, izvan spaičevsko-hajdarhodžićevske ingeniozne inscenacije u Parku Umjetničke škole u dva navrata tijekom povijesti Igara.

Dvije dramske premijere koje donekle odudaraju od klasičnog repertoara Igara uspješno su predstavile novu redateljsku generaciju kao i nove glumačke snage hrvatskog teatra, zajedno s umjetnicima koji uistinu pripadaju samom vrhu hrvatskog glumišta.

Praizvedeni *Spašeni* Tomislava Zajeca drama su ljudskih sudbina devetoro ljudi spašenih iz željezničke nesreće, njihovim emotivnim i socijalnim odnosima tijekom kobne vožnje vlakom i godinu dana nakon toga. To je duboko intimistička drama u kojoj se tek nazire (post)tranzicijsko stanje hrvatske svakodnevnice. Izgubljenost suvremenog čovjeka u vlastitim psihološko-emotivnim i socijalnim zadanostima – temeljna je nit Zajčeve drame s postmodernom formom; bez snažnih političko-povijesnih naglasaka. Redateljica Franka Perković, slijedeći Zajecovu dramu, stvorila je predstavu mozaika ljudskih emocija. Ambijentalnost je tu isključivo metaforična te scenski prostor kao

piše:
Tomislav M. Bonić

takav služi svrsi: Hotel Belvedere u hrvatskoj tranziciji nije *spašen*, ostao je polusrušen, kao što su i svi likovi iznutra izgubljeni, a emocionalni odnosi među njima duboko su narušeni. Glumački ansambl, od najstarijih do najmlađih, hrabro se upustio u pustolovinu suvremene dramaturgije psihološki i socijalno složene Zajecove drame, stvorivši vrlo dobru predstavu s emotivnim ključem. Igre su se prvom premijerom hrabro upustile u preispitivanje suvremene hrvatske drame i dobile predstavu koja nema pretenzije biti *velikom festivalskom produkcijom*, no koja ima unutarnju koherentnost i iznimnu glumačku snagu.

Druga premijera, *Revizor* Nikolaja Vasiljeviča Gogolja, odigrana je ispod Minčete, no ambijentalnost tu nije važna, a redatelj Jernej Lorenci nije upao u zamku aktualizacije Gogoljeve drame: *Revizora* je uostalom i nemoguće aktualizirati i pri tome ostati odmaknut od banalnosti. Lorenci zato radikalno reinterpretira *Revizora*, ali u postmodernom i poststrukturalističkom ključu. Najviše se oslanjajući na Baudrillarda, Lorenci stvara *simulacrum* kao hiperrealnost: od početka do kraja gledatelji su uvučeni u kazališni čin u kojem izvođači pred-stavljaju Gogoljeva *Revizora*, sasvim jasno i svjesno znajući da je Umjetnost zapravo nemoguća, stvaraju izvedbu u koju su i sami uvučeni. Balansirajući unutar takvog svijeta, Lorenciju se ipak nije dogodio nestanak Gogolja: sve ljudske slabosti u *Revizoru* – pohlepa, gramzivost, lukavost i lakovjernost, ali i stalna potreba za isticanjem vlastitog ja – su tu i to još više hiperbolizirane, uz naglasak na općem toposu suvremenosti: korupciji koja je zahvatila apsolutno svaku poru društvenog bića i nema toga što Gogoljevi likovi neće učiniti da se ne zamjere činovniku iz Petrograda – od novca, koji je gotovo opće mjesto, do različitih oblika seksualnog zadovoljenja. Istaknuti treba Vilija Matulu (Anton Antonovič Skvoznik-Dmuhonovski, upravitelj grada) koji je dojmljivo karakterizirao lik korumpiranog nižeg činovnika u sjevremenosti, a u trenucima kada se nada promaknuću – kao da (raz)otkriva cjelokupni sustav Vlasti. Za svoju interpretaciju zaslužio je dobio i nagradu Orlando. Dubrovački, Gogoljev i Lorencijev *Revizor* zanimljiva je predstava kojoj se mora priznati inovativnost, uz problem ritmičke neujednačenosti. Predstava je to koja postavlja pitanja (često dajući i odgovore) te suvremeni svijet upravo predstavlja Gogoljevim riječima.

Gostovanja su se svela na lokalna: *Služavke* Kazališta Marina Držića u režiji Georgija Para i autorsku predstavu Studentskog teatra Lero i Davora Mojaša – *Psyche Pelingrada* prema motivima drama i pisama Iva Vojnovića i sestre mu Gjene. Gostovanjima ili koprodukcijama, koja bi Dubrovnik postavila i na kartu svjetski relevantnih ljetnih kazališnih toposa, što nisu mogle ostvariti ovogodišnje premijere, ove godine nije bilo mjesta.

Festivalski dramski ansambl: Tomislav Zajec, *Spašeni*, red. Franka Perković

Otvaranje alternativi

Gostovanja su obogatila ovo škrto domaće dramsko ljeto gdje su recesija i mač intendantske smjene nad glavom činili da se svaka kuna okrene triput.

Glavni dramski događaj ovogodišnjega Splitskog ljeta bila je praiizvedba *Smija i suza starega Splita* koju je režirao Goran Golovko, u još jednoj suradnji s dramaturginjom Oljom Lozicom. Predstava je nastala prema kronici splitskoga poštara Ivana Kovačića koja je dobar izvor običajnih podataka za stari Split, no baš i ne za dramsku predstavu. Sam predložak sretno je izvađen iz naftalina u času kad je politička stvarnost iz obližnje Banovine prijetila da će bagerom proći preko višestoljetne gradske povijesti. Međutim, redatelj Golovko predložak je iščitao kao sjetnu pasatiističku, čehovljansku priču o prošlom vremenu koje je nepovratno nestalo. Dodatni pasatiistički pečat dalo je uspjele smještanje predstave na staro groblje na Sustipanu, mjestu u susjedstvu Banovine i poprište obračuna bagera s tradicionalnim starim grobljem. No, u predstavi od koje se puno očekivalo u kazališnom i financijskom smislu kao od jedine uzdanice dramskog programa Splitskog ljeta nije se sve moglo prepustiti pasatizmu. Zato su, po isprobanom receptu, dodana pretrčavanja, galama, prostačenja i tučnjava koji bi trebali biti mamac za publiku. K tome, dodalo se malo općih i biografskih mjesta o Hajduku, Splitu i piscu.

Na drugu loptu Goran Golovko ima fini redateljski rukopis (nije slučajno dobio nagradu Judita), a diskretno je utkao u predstavu komentar prezira prema drugačijima i slabijima, samodostatnost, zaostalost, toleriranje nasilja i alkoholizam.

Splitsko ljeto nažalost ovim je dobilo dvije slične predstave. Jer ove *težačke svađe* previše podsjećaju na *smij i suze starih ribara*, odnosno Goldonijeve lani postavljene *Ribarske svađe* u režiji Vinka Brešana. Brešanov Goldoni koji je lani bio apsolutni hit, dobro izmješten u lučicu Spinut, ove je godine opet privukao publiku. Umjesto pokojnoga Ilije Zovka uskočio je Filip Radoš, no kao da je predstava malo izgubila svježinu, kao da su joj naštetile stvarne, još impulzivnije i banalnije svađe.

Kao druga repriza u Podrumima je igralo *Moje dijete* u režiji Nenni Delmestre. Predstava je otpočeta dobro dočekana, intimnija je i suvremena, no kao i od vlastita djeteta, često očekujemo više.

Gostovanja su obogatila ovo škrto domaće dramsko ljeto gdje su recesija i mač intendantske smjene nad glavom činili da se svaka kuna okrene triput. Splitsko ljeto ove godine, pod vodstvom ravnateljice Drame Dubravke Lampalov, otvorilo se drugačijoj kazališnoj estetici.

Na rukometnom igralištu nastupilo je poljsko Kazalište osmoga dana sa svojom poznatom *Arkom*. U takav koncept uklopila se i *Garaža* redatelja Ivice Buljana koja je na dvije izvedbe privukla u Dom mladih velik broj gledatelja. Štrljicevski rečeno, kad u Split ne može Frlić, može Buljan. Alternativnog je koncepta i Tranzicijsko-fiksijsko kazalište iz Rijeke s predstavom *Destinacija Trafik: Divljač* na Carrarinoj poljani, koja je ove godine izmještena

piše:

Siniša Kekez

izvan čistog populizma. Tu je gostovala dobra sisačka predstava o seksualnom zlostavljanju *Kos* u režiji Zijaha Sokolovića, koji je uz Olgu Pakalović u njoj i glumio.

Nešto sasvim drugačije bilo je gostovanje Teatra Ulysses s *Pijanom novembarskom noći 1918.* i *Mojim obračunom s njima* sa Radom Šerbedžijom koji odavno nije viđen u Splitu. Ovim gostovanjem intendant Štrljic omogućio je da Splitsko ljeto ne ostane na jednoj praiizvedbi, dvije reprize i nekoliko alternativnih gostovanja.

Jest da je Šerbedžija zastao u osamdesetima, no vrijedno ga je bilo i vidjeti nakon toliko godina, još jednom ispitati trajnost i kvalitetu njegova glumačkog habitusa. Bilo je korisno vidjeti i teatar u kojem se dvaput ne okreće svaka kuna, s odličnim glumcima s raznih strana.

Pamtit će se nekoliko Radinih stihovnih interpretacija te osobito Nebojša Glogovac kao oficir srpske vojske kod kojeg je splitska publika odmah prepoznala izvanserijsku klasu. Teatar Ulysses bio je koristan najviše po ponovnom otkrivanju odlične, već odavno zaboravljene pozornice u Galeriji Meštrović (koju je ravnatelj Andro Krstulović Opara od lani otvorio HNK-u Split). To je znak budućem intendantu, ali i splitskim kulturnim dužnosnicima da se treba otvoriti zanimljivim gostovanjima koji dosad uglavnom nisu išli jugoistočno od Bosiljeva.

Ove godine program je nadopunjen revijom filmova s Pulskega festivala, što nije u užoj vezi sa samim kazališnim programom, ali gledatelje veseli vidjeti naše glumce i na filmskom platnu. Nažalost, opet je izostala suradnja s Dubrovačkim ljetnim igrama.

Rezimirajući, možemo reći da je dramsko Splitsko ljeto bilo osrednje, u atmosferi financijske štednje i drame oko izbora intendanta ponudivši čistu alternativu i čistu srednju struju.

56. Splitsko ljeto: Ivan Kovačić, *Smij i suze starega Splita*, red. Goran Golovko

Na jedanaest pozornica

U dramaturgiji manifestacije okvir su zadale premijere dramskog programa – Trsatska gradina redatelja i koreografa Žaka Valente i Cirkus destetika, glazbena paranoja koju su prema djelu Daniila Harmsa priredili dramaturginja Magdalena Lupi i redatelj Aleksandar Popovski

Sedme Riječke ljetne noći bile su vrlo dobre: više od 20 tisuća posjetitelja pratilo je programe na čak jedanaest različitih pozornica pod vedrim nebom, a svaki od 31 naslova ocijenjen je četvorkom. Red koncerata, red opere, red dramskog kazališta i (ovogodišnja novost) red filma, očito su bili dobrodošao predah u dnevnom recesijskom ritmu.

Najbolje je prošlo najcjelovitije ostvarenje Noći iz 2007: *Lukrecija o'bimo rekli požeruh*. Tekst anonimnog autora iz 17. stoljeća redatelj Jagoš Marković postavio je na plaži Glavanovo, doslovce uronivši scenu u more. Ansambl Hrvatske drame riječkog HNK i ovog je ljeta s guštom igrao, a publika isto tako gledala, jednu od najboljih riječkih ambijentalnih predstava.

Na drugom kraju grada, u Portiću na Kantridi, odigrana je posljednja, šesta sezona predstave *Mirisi, zlato i tamjan*. Prema klasiku Slobodana Novaka, uz pomoć dramaturga Matka Botića, Vinko Brešan režirao je najdugovječniji projekt Riječkih ljetnih noći manifestacije, a uz uigrani ansambl kao bitnu odrednicu atmosfere, publika će pamtit i okvir što ga je ugođaju otočke izoliranosti dao scenograf Dalibor Laginja. Zaigrani ansambl Talijanske drame zabavljao je u prošloj sezoni publiku komedijom *Tutto sulle donne* ili *Sve o ženama* Mire Gavrana u režiji Neve Rošić. Nakon što su s Dana satire donijeli nagradu Zlatni smijeh za kolektivnu igru, moglo se i očekivati da će Elvia Nacinovich, Elena Brumini i Rosanna Bubola nasmijati i publiku Noći. Gavranov tekst iščitan je u lokalnom ključu, prilagođen jezičnim idiomima Rijeke, ali tek su na novoj ljetnoj pozornici, na Trgu Matije Vlačića Ilirika njegovi likovi postali pravi riječki tipovi, a predstava *fijumanska* u punom smislu.

Još malo suvremenog urbanog štira, ali sasvim drugačije atmosfere, donijeli su Nataša Janjić i Amar Bukvić u *Prekidima*. Romantična komedija Michaela Cristofera u režiji Marka Torjanca, što se ambijentalnosti tiče, možda je zaslužila neku pozitivniju riječku pozornicu od hale nekadašnje Tvornice papira.

U dramaturgiji Manifestacije, uz svečanosti otvaranja i zatvaranja, okvir su zadale baš premijere dramskog programa.

piše:

Tatjana Sandalj

Predstava *Trsatska gradina*, autorski projekt redatelja i koreografa Žaka Valente, koprodukcijski projekt riječkog HNK i Kazališne radionice Malik, otvorio je niz. Kaže se – u svakom zlu ima i neko dobro, pa je možda baš zahvaljujući recesijskom bauku devetnaest *Malikovaca* u dobi od 16 do 18 godina dobilo priliku istraživati odnos arhitekture prostora i tijela izvan kazališne dvorane. Staru vojnu utvrdu, jedno od riječkih općih mjesta, prokazali su istražujući forme tjelesnog kazališta, u idejnom smislu posebno upozoravajući na nepoštovanje nasljeđa. S obzirom na to da su publiku nagnali da Gradinom šeće i kroz prostor i kroz vrijeme, već uobičajenu ljetnu pozornicu doživjeli smo na nov način.

I cirkus za kraj. Točnije *Cirkus destetika*, glazbena paranoja koju su prema djelu Daniila Harmsa priredili dramaturginja Magdalena Lupi i redatelj Aleksandar Popovski. Bila je to prigoda za igru mlađoj generaciji ansambla Hrvatske drame riječkog HNK, uz gostovanje Marije Tadić i Ozrena Grabarića te podršku veterana Zdenka Botića. I doista su se zaigrali u teatru apsurdna, priredivši iz fragmenata Harmsovih apsurdna, groteski i paradoksa niz dojmljivih prizora. Cirkus je metafora svijeta

u kojem živimo i doslovno okvir scenske igre, jer publika sjedi u areni dok se apsurdni nižu na beskonačnoj kružnoj pozornici oko nje. Harmsove besmislice publiku nasmijavaju, zabavljaju, ali i pitaju o ljubavi, vjeri, komunikaciji, razumijevanju, ukratko – smislu života. Scenografiju i kostimografiju potpisala je dizajnerska skupina Numen, glazbu makedonski bend Foltin, a oblikovanje svjetla Deni Šesnić. Riječ je o jedinoj velikoj (čitaj: *skupoj*) premijeri ovogodišnjih Riječkih ljetnih noći. S

Hrvatsko narodno kazalište Ivana pl. Zajca Rijeka, Daniil Harms, *Cirkus destetika*, red. Aleksandar Popovski

obzirom na to da atmosfera kupališta nekadašnjeg Hotela Park na kojem je igrana za predstavu nije bila od presudne važnosti, nadamo se da će nastaviti živjeti, gdje god arenu budu mogli postaviti.

U apsurdnoj situaciji, u kojoj s malo novaca treba zadovoljiti svu silu kriterija i prirediti program koji će biti više od pukog preživljavanja Manifestacije, teatar apsurdna za kraj – nije besmisleno.

Dugo željena suradnja

Publici je ponuđen bogat i kvalitetan program, suradnjom osječkih kulturno-umjetničkih institucija ostvaren je dugogodišnji san o pozitivnoj atmosferi i prijateljskom odnosu istih, a inozemnom suradnjom izbrisane su granice u umjetnosti

O sijek je u ovog srpnja po deseti, jubilarni put potvrdio svoju ulogu kulturnog centra istočne Hrvatske. Tradicionalna kulturno-umjetnička manifestacija Osječko ljeto kulture, usprkos recesiji, ponudila je publici bogat program (44 umjetničkih programa na 15 različitih lokacija) temeljen na domaćim (HNK, Dječje kazalište Branka Mihaljevića te odsjeci za kazališnu, glazbenu i likovnu umjetnost Umjetničke akademije), ali i inozemnim snagama šest gradova prijatelja Osijeka (Lausanne – Švicarska, Maribor – Slovenija, Nitra – Slovačka, Ploiestija – Rumunjska, Subotica – Srbija i Tuzla – Bosna i Hercegovina).

Piše:

Alen Biskupović

sudjelovala sva tri ansambla HNK. Cjelovita izvedba sa svezvremenskom tematikom, obilježena plesom, pjesmom, glazbom i dramskim dijelovima u kojoj masovne scene prostorno nesmetano funkcioniraju, a i scensko-tehnički koncept (radnja se odigrava na dva nivoa) omogućuje brzu izmjenu scena, naišla je na odobravanje publike koja je prepoznala rad i trud, oprostivši tako jedini upitni aspekt ove izvedbe – podjelu. Redateljski problem podjele provlači se kroz nastupe članova i dramskog i opernog ansambla pa se tako operni pjevači grčevito bore s potrebom za čestim mijenjanjem položaja na sceni i dramskom glumom

općenito, dok su dramski glumci skromnih glasovnih sposobnosti muku mučili s pjevačkim dionicama.

Mlade snage Umjetničke akademije predstavile su se iznimno uspješnim ostvarenjima. *Cabaret tur-retur*, autorski rad, duhovitom je i brzom radnjom te uvjerljivom glumom pokazao kako je kazališni metajezik sposoban prerasti jezične barijere na primjeru susreta hrvatskih ugostitelja, gastarbajtera i stranih gostiju na Jadranu, dok *Pravo i zapravo*, također autorski rad, kroz dinamičan i atraktivan nastup obilježen pjesmom i ritmičnim bubnjanjem, na socijalno angažirani i političko provokativni način progovara o aktualnim problemima današnjice (ustavnom pravu građana na rad naspram stvarne situaciji u zemlji) kroz likove raznih struka koji se susreću s problemom nemogućnosti zapošljavanja. Zapaženi glumački nastupi studenata Umjetničke akademije, uz suradnju s iskusnim mentorima, zajamčili su tako Gradu Osijeku svijetlu budućnost na kulturno-umjetničkom području.

HNK u Osijeku: Bertolt Brecht i Kurt Weill, *Opera za tri groša*, red. Željko Vukmirica, dir. Berislav Šipuš

Uz iznimno bogat dječji, filmski, likovni, glazbeni, književni i plesni program 10. OLJK obilježen je šarolikom lepezom dramskih izvedbi. Najveća naklonost publike ove je godine pripala gostujućim izvedbama *RazBOYnika* Friedricha Schillera, NP Subotica u režiji Nikole Zavišića, koji su klasik atraktivno i duhovito postavili kroz vizuru suvremenih tema homoseksualnosti, nogometa, navijača i MTV hitova, predstavljajući izvedbu obilježenu režijskom preciznošću, dramaturškom logičnošću i raspjevanim i *razuzdanim* glumačkim ostvarenjima cijelog ansambla. Druga gostujuća izvedba, *Malograđanska svadba* Bertolta Brechta, NP Tuzla u režiji Jovice Pavića osvojila je i Nagradu s poveljom Prosudbenog povjerenstva OLJK-a. Podjednako uspješna u svim segmentima kao i *RazBOYnici*, predstava plijeni energijom ansambla, komičnošću i šokantnošću radnje u dinamičnoj i istovremeno komično-tragičnoj izvedbi o raspadu obitelji i krizi obiteljskih odnosa kroz karikaturu i grotesku malograđanstva, koju podupiru iznimne glumačke kreacije.

Iz produkcije HNK posebno se istakla produkcijski najzahtjevnija predstava na OLJK-u, masovna ambijentalna izvedba *Opere za tri groša* Bertolta Brechta u režiji Željka Vukmirice, u kojoj su

Umjetnička akademija u Osijeku: *Pravo i zapravo*, autorski rad studenata i njihovih mentora Željka Vukmirice i Berislava Cimermana

Ovogodišnji OLJK ostvario je uspjeh na nekoliko razina: publici je ponuđen bogat i kvalitetan program, suradnjom osječkih kulturno-umjetničkih institucija ostvaren je dugogodišnji san o pozitivnoj atmosferi i prijateljskom odnosu istih, a inozemnom suradnjom *izbrisane* su granice u umjetnosti, ostvarujući time pozicioniranje Osijeka pa tako i Hrvatske na međunarodnoj kulturnoj karti.

Igra na sigurno

Jedan od boljih projekata HNK Zadar jest Američka Papisa u režiji Ozrena Prohića i netipičnoj i zreloj izvedbi Jasne Ančić, ujedno spoj i kritika konzumerističkog medijskog sustava spektakla kao i britak atak na ženske zablude današnjice

Očekivali bismo da će transformacijom iz kazališne kuće u narodno kazalište Zadarski HNK više pažnje i inovativnosti posvetiti i vlastitoj reviji 16. Zadarskom kazališnom ljetu, no unatoč izdašnim mogućnostima to se nije desilo ni ovog ljeta. Vlastita produkcija i dalje smjera ka lakšim komedijama mediteranske provenijencije, stoga i premijera već često postavljanog *Testamenta* Vanče Kljakovića nije ponudila veće kazališne izazove; u izvedbi dramske radionice HNK i u režiji Jasne Ančić ipak je pobijedio mladenački polet ali i tek zanatski teatarski nerv koji je publici ipak ponudio ponešto smijeha i zabave. Stupanje ka zašecerenom lagodnom štivu naslonjenom na dijalekt i melodramu ne bi bilo preporučljivo za buduće projekte jer ni unutar takve matrice rezultati nisu sjajni.

Uspješna komedija HNK Split *Gretica str. 89*, u režiji Dražena Ferencine i u izvedbi Elvisa Bošnjaka i Andrijane Vicković,

piše:
Mario Županović

sretan je spoj suvremenih dramskih tendencija u predlošku Lutza Hubnera i vrlo solidnog režijskog čitanja koje je cijelu pažnju usmjerilo na bravurozan spoj tjelesnih i vokalnih duela samih glumaca koji, utjelovljujući razne vrste redatelja i glumica, komički popisuju aliteracije teatarskih spojeva ličnosti 20. stoljeća. Bošnjak je uistinu snagom glumačkog umijeća neočekivanim tjelesnim transformacijama počesto do suza nasmijavao publiku, izvodeći s Adrijanom Vicković nekoliko redaka iz Goetheovog *Fausta*. *Bog, žurim, nazovi (ili Replika stoljeću)* po tekstu Ivice Mijačike i u režiji Zorana Mužića predstava je u predstavi Teatrina Grdelin u kojoj parabolom

o duhovnoj čistoći pratimo ovovremene zgone Adama i Eve (Helena Minić i Davor Svedružić) s jedne strane, a s druge pak okoštalo trojice kazalištaraca. Ostvarena kao jasna satira na današnjicu, recesiju i duhovnu krizu, predstava progovara očekivanim tonusom *teatra u teatru*, podcrtavajući zanimljive veze iz nekoliko različitih miljea. Uspješnica *Djeca sa CNN-a* Amira Bukvića u režiji Aide Bukvić i u produkciji Glumačke družine Histroni intimistička je prisposoba o prijateljstvu negdašnjih izbjeglica Dore i Dina, kojom dominiraju ideološke i etičke opservacije autora, dok su u glavnim ulogama Amar Bukvić i Iva Mihalić kao bosanska i hrvatska *ranjena* strana.

Bavljenje ženskim pitanjima u središtu je dvije produkcije koje na sasvim suprotan način aktualiziraju i rješavaju temeljne ženske probleme 20. i 21. stoljeća. U drami *Ona, on i vi (Jean et Béatrice)* Carole Frechtte redatelj i glumac Zijah A. Sokolović kombinira alogičnost suvremenog svijeta, spajajući gorljivi feminizam kanadske autorice s nešto prohodnijom vizurom teatra apsurdna, postavljajući *in medias res* Jasnu Bilušić (Beatrice) u potrazi za istinskim *dodirom* muškarca te naglašavajući intimističke preokupacije glavnih protagonista.

S druge strane *Američka Papisa* zadarskog HNK u režiji Ozrena Prohića i u solo-izvedbi Jasne Ančić predstava je nastala po vrlo zanimljivom predlošku argentinske dramatičarke Esther Vilar koja za razliku od Frechtte pribjegava kritici feminizma kao kritici suvremenog društva. Komad strukturiran kroz inauguracijski govor prve papise negdje sredinom 21. stoljeća, ujedno je i spoj i kritika konzumerističkog medijskog sustava spektakla kao i britak atak na ženske zablude današnjice. Ujedno jedan od boljih projekata HNK Zadar i posve netipična i zrela izvedba Jasne Ančić u ulozi papise. Dramski dio festivala zaključen je dramom *Prekidi* Michaela Cristofera u produkciji Planeta Art. Riječ je o predstavi jasne i nedvosmislene dramaturgije i precizne režije Marka Torjanca u kojem ljubavne muke i (ne)mogućnost suživota Alice i Stevea (Nataša Janjić i Amar Bukvić) postaju temelj narativnog intimnog portreta para koji uvijek završava u cikličkom ponavljanju grešaka.

HNK Zadar: Esther Vilar, *Američka papisa*, red. Ozren Prohić

Skromnije i tuzemnije izdanje

Međunarodni festival suvremenog kazališta Zadar snova u 2010. godini orijentirao se primarno na domaće koprodukcije naslonjene barem dijelom na dramsku osnovu, naznačivši povratak tekstu kao izvorištu raznorodnih izvedbi

piše: Mario Županović

Međunarodni festival suvremenog kazališta Zadar snova više od desetljeća bio je utočište za dio *novog* hrvatskog kazališta upućenog na ples, performans i postdramsku poetiku, pa i ne čudi da nije imao masovnu posjećenost, no festivalska publika dobro se tijekom vremena obrazovala kroz predstave izvođača koji su (pre)često na programu. U 2010. godini orijentirao se primarno na domaće koprodukcije naslonjene barem dijelom na dramsku osnovu, naznačivši povratak tekstu kao izvorištu raznorodnih izvedbi.

Među česte goste ubrajaju se i BADco, koji su izvedbom *Lige vremena* konstruktivistički oživjeli prostor crkve Sv. Dominika i publiku povelu na nostalgичno/futurističko putovanje rusko-sovjetskim avangardnim krajobrazom. Dramaturška je struktura Ivane Ivković i Tomislava Medaka – obgrlivši Kafku, Melnikova, Majakovskog i Mejerholda s američkom psihodelijom – oblikovana kroz multinarativno slaganje izvedbenih slojeva, ponudivši svjež i inovativan način konstruiranja sadržaja kroz citatno kolažiranje raznorodnog materijala. Izvođači poput Pravdana Devlahovića i Zrinke Užbinec, pomaknuti prema komičko/sletnom izričaju, pozitivno afirmiraju neposrednu blizinu auditorija i ostvaruju snolik atmosferu koja postaje glavni izvedbeni plan otvoren publici. Time *Liga vremena* preuzima ulogu ambijenta u kojem se boravi i ko-oblikuje izvedba – što je i najznačajniji domet cijele produkcije.

Dijelom navedena na isti cilj predstava *Mjesto gdje nismo bili* Natalije Manojlović po predlošku Žanine Mirčevske ne uspijeva biti ambijentalno uspješna inscenacija unatoč zanimljivom spoju plesnih, dramskih i arhitektonskih elemenata u svojevrsni vizualni pastiš koji obgrljen retro-glazbenom kompozicijom Gordana Tudora podsjeća dijelom na barokiziran postmodernistički balet *noir*. Publika je unatoč tome sudarena s nizom aktivnih olfaktivnih (blato, vino) i vizualnih (prašina, zemlja, *tenebroso*) doživljaja koji predstavljaju i forte same izvedbe, u kojoj prednjače iskušani glumci Slovenskog mladinskog gledališća Dario Varga i Uroš Maček koji pokazuju veću snagu izraza i mogućnost transformacije od ostataka ansambla; no najveći problem u percepciji predstavlja žanrovski neusustavljena izvedba koja u prečestim padovima dramskog naboja odvlači pažnju od samog sadržaja.

Teatar Exit, Zagreb, MMR Kernel, New York, PushPush Theater, Atlanta, SAD, *Faust*, red. Srećko Borse

Predstavljanje dramskog čitanja dvaju izvadaka iz tekstova Jeana Geneta i Marguerite Duras teško je opravdati u službenom programu, no naklonost prema Ivici Buljanu još uvijek ne jenjava. Buljan je u komornom prostoru Sv. Dominika pred gledatelje uputio Anu Karić na čitanje/izvođenje Genetova *Querelle du Brest*, a Stipu Kostanića na izvedbu Durasićine *Brane na pacifiku*. Oba prizora naglašavaju seksualnu komponentu i trenutak izbora životnih putova pripadajućih protagonista. Kostanić se pokazao vitalnijim i zanimljivijim tumačem, no cijeli koncept izvedbe na razini probe nije baš oduševljeno popraćen u auditoriju koji je očekivao više.

U *Rose is a rose is a rose is a rose* Ivane Sajko i ZeKaEm-a – dijelom autoreferencijalnom izvođenju autorice i glazbenog sastava braće Sinkauz i Krešimira Pauka potpomognuti *sound engineeringom* Vedrana Peternela, a dijelom glazbeno-scenskim performansom, očituje se i sve više artikulira nagon Ivane Sajko prema kros-sekciji intimističkog i političko-socijalnog materijala. Dramaturški sjajno konstruiran komad (Sandro Siljan i Ivana Sajko) upečatljivo naglašava Ivanu Sajko kao autoreferencijalnu heroinu suvremene scene, no i glazbeni ansambl po uzoru na Black Mountain College vremena superiorno je uklopljen u fragmentarno-dekonstrukcijski svijet njezinih tekstova. Izvedba ostvarena kao komorni koncert s publikom na dohvata ruke otvara vrata poželjnoj simbiozi sadržaja, izvođača i gledatelja.

Finalni dramski komad festivala, premijerno izveden *Faustus Re-linked* Srećka Borsea po motivima Christophera Marlowa nije okrenut istoj toj simbiozi, nego stvaranju epske vizualno-scenske strukture uz pripadajuće otkliznuće prema *trash*-estetici. Zadržavanje izvornog teksta predloška na engleskom u izvedbi Tima Habegera upareno je s intenzivno naglašenim propitivanjem muško-ženskih odnosa i principa. Judita Franković u erotsko-*teen* izdanju kao Helena i Mefisto izvedbeno je nadjačala Habegera ali ne i začudno *soft/trash* glazbenu pratnju usmjerenu na plitak *mainstream* izraz. Vizualni identitet komada mnogo je kvalitetniji od dramskog i stoga će se više pamtili tijela, bazen i kada no Faustova iskušenja.

Dio strategija insceniranja dramskih predložaka pokazao se kao zanimljiv *insight* u suvremenim izvedbenim praksama i forte je nešto skromnijeg i tuzemnijeg izdanja festivala.

U regionalnom kontekstu

Recesijsko-sretan splet okolnosti bio je taj što smo na jednom mjestu mogli uspoređivati radove uglavnom mlađe generacije regionalnih redatelja

Međunarodni festival malih scena Rijeka tradicionalno propituje mjesto hrvatskog kazališta u kontekstu europskog, no financijski pojas 17. festivalskog izdanja stegnut je čak za 30 posto, pa u najboljem slučaju možemo govoriti o regionalnom kazališnom kontekstu. Uz dobru vjeru da je s novcima koji su bili na raspolaganju učinjeno najbolje, ipak ostaje pitanje jesu li i u tim slovensko-hrvatsko-bosansko-srpskim granicama doista u program uvrštene najbolje predstave. Kad je već o kontekstima riječ, i o usporedbama, zapravo je recesijsko-sretan splet okolnosti bio taj što smo na jednom mjestu mogli uspoređivati radove uglavnom mlađe generacije regionalnih redatelja.

U selekciji Jasena Boke odigrano je jedanaest predstava, a zajednička tema bila im je trauma naša svagdašnja. U redateljsko-generacijskom smislu program je počeo iznimkama koje potvrđuju pravilo: Narodno pozorište iz Beograda izvelo je predstavu *Derviš i smrt* u režiji Egona Savina, a ZeKaeM Zagrebački pentagram u režiji Paola Magellija. Stavljani u ovaj kontekst učitelji su potvrdili da itekako mogu, znaju i hoće. Naravno, uz podršku sjajnih glumaca, prije svih Nikole Ristanovskog čiji je derviš satkan od slutnji unutarnjih previranja, a u *Pentagramu* Doris Šarić Kukuljice.

Hrvatsko kazalište bilo je zastupljeno s još dvije predstave, obje redateljsko-dramaturškog para Anica Tomić i Jelena Kovačić, nagrađenih za dramaturgiju predstava *Oprostite mogu li vam ispričati?* ZeKaeMa i *Menažerija* HKD teatra.

Iako je najavljivano da će i Oliver Frljić biti predstavljen s dva

piše:

Tatjana Sandalj

naslova, predstavu *Škrtac* u produkciji riječkog HNK nismo vidjeli, ali je nastup Slovenskog mladinskog gledališča iz Ljubljane isprovocirao manji sukob s publikom. Je li psovka iz publike bila glumljena provokacija ili neposredna reakcija na suočavanje s traumom, svejedno. *Proklet bio izdajica svoje domovine* predstava je o odgovornosti, o nasilju kojim smo razorili društveni sustav u kojem smo donedavno živjeli. U kombinaciji s razgovorom za okruglim stolom, vjerujemo, imala je katarzični učinak, barem na neke od prisutnih.

I drugu slovensku predstavu, *Bliže* Patricka Marbera, produkcija Drame Slovenskog narodnog gledališča iz Maribora, režirao je inozemni gost. Dino Mustafić režira i u kazalištu i na filmu, a u mariborskom *Closeru* objedinio je najbolje iz oba medija. Zanimljivim dodatkom originalnom tekstu dodatno naglašava pitanje identiteta, odnosa glumca i lika, glumca i gledatelja koji se susreću u specifičnoj kazališnoj situaciji.

Pomicanjem granica zabavio se i Miloš Lolić, postavivši *Sanjare* Roberta Musila kao klaustrofobični recitativ u kojem ansambl Jugoslavenskog dramskog pozorišta iz Beograda ne uspostavlja odnose međusobno niti s publikom, nego s mikrofonima u koje izgovaraju bujice teksta.

Dobre stare klasike držali su se Filip Grinvald režirajući obiteljsku tragediju *Zečja jama* u Beogradskom dramskom pozorištu, te Elmir Jukić *Žabu* u Kamernom teatru 55 iz Sarajeva. Čitav niz sjajnih glumačkih kreacija uz tematsku traumu jedina su konstanta 17. Međunarodnog festivala malih scena Rijeka.

U ovu relativno ujednačenu festivalsku konkurenciju uvrštena je još jedna predstava kao odjek nastojanja uspostave šireg prostorno-idejnog kazališnog konteksta. Već se u najavama o predstavi *Macbeth* Narodnog kazališta Vaso Abashidze iz Tbilisija govorilo kao o posebnom kazališnom spektaklu. S devet nagrada stručnog ocjenjivačkog suda i najvišom ocjenom publike, gruzijska predstava to je i potvrdila. U Shakespeareovu klasiku redatelja Davida Doiashvilija zanimala je patologija vlasti, a uobličio ju je kombinirajući dramsko kazalište s kabaretom i cirkusom. Bio je to intenzivan i zanimljiv doživljaj, te jedna od rijetkih predstava u *traumatičnom* programu koja nije gledatelja ostavila u mraku 21. stoljeća. Publika riječkog Festivala već je imala prilike gledati radove pojedinih redatelja na početku njihova uspješna pohoda na Europu, a sudeći prema viđenom Doiashvili bi mogao biti idući u tom nizu. Vjerujemo da će pronaći još pokoji ansambl koji će htjeti i moći doslovno spavati u kazalištu tijekom rada na njegovu projektu.

Bio je to jedan, ali vrlo vrijedan iskorak recesijskog izdanja Međunarodnog festivala malih scena Rijeka. Nadajmo se da do idućeg izdanja neće biti novih stezanja pojaseva.

Dramsko i glazbeno državno kazalište Vaso Abashidze. Tbilisi, Gruzija: William Shakespeare, *Macbeth*, red. David Doiashvili

Početak vlastite produkcije

Dvorana Gorgona odlično je okupila cijelo događanje na jednom mjestu, omogućivši organizatorima osmišljeno oblikovanje popratnih programa, dok su tempom od dvije predstave tjedno pametno dozirali događaje, iako pomalo utišavši duh Festivala

Eurokaz je ove godine predstavio brojne konceptijske promjene, od preseljenja u dvoranu Gorgona do vremenskog produljenja festivala te proširenja festivalskog djelovanja na cijelu godinu. Dvorana Gorgona odlično je okupila cijelo događanje na jednom mjestu, omogućivši organizatorima osmišljeno oblikovanje popratnih programa, dok su tempom od dvije predstave tjedno pametno dozirali događaje, iako pomalo utišavši duh festivala. Izvedbeno, ovogodišnji Eurokaz ponudio je raznovrstan program, od opere i marionete preko performansa do plesnih, likovnih i zvučnih eksperimenata, sve u susretu ili sukobu sa suvremenim, ali i univerzalnim anomalijama društva.

piše:
Igor Tretinjak

Eurokazovu produkciju zatvorila je *Crkva* kazališta Novi život u režiji Saše Božića.

Predstava *Potomci uškopljenog admirala* Marionetskog kazališta Youkiza iz Japana u režiji Frédérica Fisbacha otvorila je međunarodni dio festivala. Životna priča slavnog pomorca, eunuha Zhenga Hea, prepliće se s njegovim suvremenim sljedbenicima koji su morska prostranstva zamijenili računalnim te su kao žrtve rutine postali suvremeni eunusi. Susret sadašnjosti te prošlosti, čiji je sloj dočaran vrhunskom animacijom marioneta, na sceni nije funkcionirao skladno, posebice u dijelovima izravnog doticaja, te je tradicija višestruko natkrilila suvremenost.

U *Baladi o Ricky i Ronnyju* Hans Peter Dahl i Anne Sophie Bonnema pokušavaju se iščupati iz ralja životnih turobnosti koje započinju svakodnevnim nezadovoljstvima, da bi se razvile u pitanja seksualnosti i egzistencije. Izabравši operu kao temelj, autori su preuzeli i njezinu scensku statičnost, pridodavši joj minimalizam mimike i geste što je, uz pjevanje utišanom emocijom, dodatno umrtvilo scensko zbivanje. Iako je ta monotonija elementima ironije odlično kontrirala sadržajnom sloju, nije uspjela pobjeći od scenske dosade.

Festival je također ugostio Benoïta Lachambrea i Louise Lecavalier koji su s Laurentom Goldringom i Hahnom Roweom u projektu *Jesam ti ja* vrhunski isprepleli plesnu i vizualnu umjetnost izvukavši ih izvan granica vlastitih umjetničkih izraza, potom antologiju radova slovenskog kolektiva Via Negativa naslovljenu *Via Nova*, „rezonantni eksperiment“ *Šest stupnjeva*

Eurokaz: *Okovani Galileo*, red. Branko Brezovac, dir. Igor Vlainić

Festival je otvorila Eurokazova produkcija *Okovani Galileo* Branka Brezovca koji je u tkivu predstave isprepleo životne lomove Prometeja i Galileja postavivši ih kroz stilsku i izvedbenu opreku – Prometejevu borbu za vlastita načela oblikovavši kao operu (Marijan Nećak), a Galilejev sukob s inkvizicijom i samim sobom nabivši tjelesnom dinamikom. Dvije dramske niti na sceni je preplitao gradeći izvedbeno bogatstvo miješanjem opernih arija i bučnih dijaloga, ujedno uzdizanjem dviju individualnih patnji u univerzalnu žrtvu. Predstava je zapinjala u pretjeranim transformacijama scenskog prostora (scenograf Stjepan Filipec) koje su lomile scensku radnju i ometale glumce.

Njarabum dramaturginje Ane Prolić i redateljice Anje Maksić Japundžić kroz značenjski relativizirane stihove Radovana Ivšića iznosi poetsku priču o anoreksiji kao težnji za nestajanjem tijela i pokretaču ljubavnih i životnih lomova. Predstavu, u kojoj su glumili na trenutke neuvjerljiva Leona Paraminski te vrlo dobri Marko Makovićić, Petar Cvirn i Ana Kraljević, karakterizira neujednačenost, posebice u prvom dijelu gdje se osjećao nesklad između scenskog sukoba i poetičnog teksta, dok je u nastavku došlo do njihovog suglasja.

Eurokaz: *Njarabum* (temeljeno na dramskim i pjesničkim predlošcima Radovana Ivšića), red. Anja Maksić Japundžić

talijanske grupe **Santasangre** te Auréliena Boryja i grupu Cie 111 s predstavom *Bespredmetno*. U par riječi, od svega pomalo, uz nekoliko vrhunskih scenskih doživljaja i obećavajuću vlastitu produkciju kao zalag za nove izvedbene uzlete.

Zanimljivo i izazovno

U temeljima jedanaestogodišnjeg Festivala u Umagu jest istraživanje, kreativnost i samosvojnost. Možda upravo tu leži razlog zbog čega je Zlatni lav uspio postati jedan od vrlo dobro skrivenih festivala

Jedanaesti Festival Zlatni lav u Umagu izdvojio se među bezbrojnim festivalima u Hrvatskoj po svoje tri zanimljive, izazovne i kontroverzne pojave.

Navest ću ih ukratko, koliko mi prostor dopušta.

Na ovogodišnjem Festivalu izvedeno je deset predstava. Gostovala su kazališta iz brojnih gradova Hrvatske, Slovensko narodno gledalište iz Maribora, dramski teatar iz Cetine i turska drama iz Makedonije. Festival je zamišljen kao multikulturalni i istodobno kao komorni. Bio je to spoj različitih kazališnih istraživanja, od dramskih do plesnih, od glazbenih do govornih, od praznih pozornica do filmskih projekcija... Festival je dakle djelo samosvojne postmodernističke prakse. Bilo bi to, s obzirom na upornost koncepta Zlatnog lava, posve očekivano. Ali to nije sve.

Ovogodišnje izvedbe, gledane u cjelini, predstavljale su na neki način i jedinstveno kazališno zbivanje u trajanju od deset dana i deset noći. Gotovo bih mogla reći: Festival u cjelini činio se svojevrsnom predstavom koja se imaginarno može podijeliti u deset posve različitih, a opet po motivima srodnih prizora. Predstave, naime, svojim raznovrsnim teatarskim istraživanjima upisuju i kruže oko jedne od nedvojbeno sudbinskih tema

Slovensko narodno gledalište Maribor: Patrick Marber, *Od blizu*, red. Dino Mustafić

posljednjih desetak godina. Sažeta u jednoj rečenici, glasila bi ovako: kako živjeti u vremenu bez ljubavi? To je zajednički kontekst, predtekst i podtekst toliko divergentnih kazališnih pokušaja i ostvarenja 11. Zlatnog lava.

Po svojim izvedbeno-umjetničkim dosezima izdvojila se predstava *Od blizu* prema poznatom djelu Patricka Marbera *Closer*, u režiji Dine Mustafića i izvedbi Slovenskog narodnog gledališta iz

piše:

Mani Gotovac

Maribora. Izvedba je pokazala potpuno oslobađanje od trendovskog i već viđenog igranja ovog djela u prostorima britanske i europske kazališne produkcije. Prokazala je opasnu privlačnost ispraznosti, površnosti i laži suvremena svijeta. Jednako u stalnom grabljenju novca ili karijere koliko i u grabljenju promiskuitetnih seksualnih prilika i neprilika. Pri kraju predstave svi su sudionici žrtve takva života. Oni su pusti usamljenici u današnjem svijetu uzaludnosti i samoće; ništa im ne može donijeti ni smiraj ni zadovoljstvo, ne mogu uspostaviti blizinu, prisnost, ljepotu dodira u susretu s Drugim. Unatoč neodoljivoj lakoći igre, iz prizora u prizor postajala su sve prisutnija nizanja njihovih poraza, tjeskobe, depresije i *hrepenjenja* za nekim drugačijim načinom života.

Izdvojio se potom autorski projekt Edwarda Cluga i Milka Lazara *Watching Others* u izvedbi baleta Slovenskog narodnog gledališta Maribor kao strasna priča o životu u kojem više nema strasti. Prema riječima Sibile Petlevski, „*Watching Others* nadilazi uvriježene medijske i žanrovske obrasce i prekoračuje umjetno postavljene sigurnosne barijere između takozvanog *plesnog* i *dramskog* kazališta... poetika plesnog otkrivanja i zakrivanja mogla bi se okarakterizirati kao izvedba *prema unutra*, kao implozija osjećaja u kojoj vrijedi da je manje – više.“

Napokon, izdvojila se i predstava *Evita* u režiji Senke Bulić i izvedbi Hotela Bulić iz Zagreba. Ironijskim postupkom ona je iskrenula i ismijala pitanja o životu u vremenu bez ljubavi.

Unatoč Festivalu koji se temelji na konceptu, odnosno točnije rečeno: upravo zbog toga, na komornoj sceni u Umagu pojavili su se odlične glumice i glumci, plesačice i plesači. Nije lako izdvojiti, ali ipak moram posebno spomenuti Ninu Violić kao Evitu te Branka Jordana i Natašu Matijašec Roškar u ulogama Larryja i Anne u predstavi *Od blizu*.

Nina Violić je glumica koja je u stanju unutar samo jedne minute promijeniti raspoloženja, od tragijskog do komedijskog. Pri tome je uvijek i svemu do kraja predana, ali i spremna ironizirati, šaliti se na svoj račun i na račun svih nas. U ustajalosti jednog dijela hrvatskoga glumišta, Nina Violić donosi dašak vjetrova bez kojeg bi pauci premrežili naše glumačko nebo.

Branko Jordan najavljuje se kao jedan od suvremenih sljedbenika Klause Marije Brandauera, kao jedan od budućih Mefista i brojnih likova koji su mu u slijedu. Nataša Matijašec Roškar postiže vrhunske uspjehe u glumi i karijeri, ali ostaje pri tom krhka, lijepa, umorna i nesretna žena.

Konačno, temeljima jedanaestogodišnjeg Festivala u Umagu jest istraživanje, kreativnost i samosvojnost. Možda upravo tu leži razlog zbog čega je Zlatni lav uspio postati jedan od vrlo dobro skrivenih festivala.

Pet za pedeset

Nježnosti, kreativnosti, emocionalnoj i narativnoj raskoši klasične bajke, kad se dobro napravi, nikakvi novi, turbopopularni, često agresivni likovi i priče elektroničke ere, ne mogu oduzeti sjaj

Pet za pedeset! Jedino tim riječima autorica ovog teksta može popratiti svečanost otvorenja ovogodišnjeg, pedesetog Međunarodnog dječjeg festivala, i to stoga što je uz uobičajeni, ceremonijalni dio, izvedena odlična dječja predstava *Buratino*, i to u produkciji domaćina, Hrvatskog narodnog kazališta Šibenik. *Buratina* je prema *Zlatnom ključiću* Alekseja Nikolajeviča Tolstoja napisala Marijana Nola a režirala ga Nina Kleflin. Kroz priču o lutku Pinocchiju, kako ju je ispričala Marijana Nola, isprepleli su se kroz detalje i likove ili tek natruhe u priči, junaci i bajke baš svih djetinjstava a Nola i Kleflin su dokazale kako se klasika na tom planu još uvijek nosi, te da nježnosti, kreativnosti, emocionalnoj i narativnoj raskoši klasične bajke, kad se dobro napravi (odlični glumci, raskošni kostimi, vrhunska glazba Nene Belana i Fiumensa, scenografija *ko iz priče...*), nikakvi novi, turbopopularni, često agresivni likovi i priče elektroničke ere, ne mogu oduzeti sjaj. Maja Kovač u ulozi Buratina bila je nenadmašna.

Zagrebačka Žar ptica u Šibenik je stigla predstavom u sjajnoj postavi. *Bilo jednom jedno vrijeme* autora Aleksandra Ivanova i u režiji Sunnyja Suninskog, s odličnom kostimografijom, scenom... Trebalo je maštovitosti i kreativnosti da se napravi predstava o tako apstraktnoj kategoriji; u *glavnoj ulozi* bilo je, naime, vrijeme. A ono konkretno u toj priči bila je pojava trgovca koji želi kupiti vrijeme – što nikom, pa ni njemu nije uspjelo...

Kazalište Virovitica predstavilo je jednu od najljepših klasičnih priča svih vremena *Malog princa* u adaptaciji i režiji Dražena Ferencine. U virovitičkoj izvedbi na šibenskom Festivalu, sa svim što ona podrazumijeva – glumom, kostimima, scenografijom, podcrtana je poanta: bitno je očima nevidljivo. Mlada publika koja o predstavama piše u novinarskoj radionici odmah ju je proglasila najboljom, premda je izvedena tek treći dan MDF-a... A svaka je dobra predstava u nekom trenutku djeci – najbolja. No da ne bi bilo zabune: nije djeci svaka predstava dobra, znaju oni pokazati i kad im se nešto uopće ne sviđa.

Zagrebačka Trešnja u dramski je program uvrštena, kao i sve ostale dramske, prema prosudbi selektora Dubravka Jelačića Bužimskog. *Ne, prijatelju!* vrsna je predstava redatelja Renea Medvešeka, s Sašom Anočićem i Živkom Anočićem u glavnim ulogama. Još Medvešek nije bio na šibenskom Festivalu bez dobre predstave, a ova je za majstore poput njega i dvojice glumaca imala izuzetno zahvalnu temu: priču o različitosti. Koliko mogu biti različiti dvojica neprijateljskih vojnika osuđeni na zajednički boravak, koji se međusobno ni jezično ne razumiju (o emocijama da se ne priča), koji mogu komunicirati samo gestikulacijom i govorom tijela, koji su iz različitih

Piše:

Jordanka Grubač

svjetova i kultura? A koji na kraju postanu prijatelji! Koliko dobra priča, toliko dobra izvedba...

Četvrta iz dramskog programa MDF-a bila je predstava *Ana i Mia* Kazališta Mala scena, dramaturginje Jelene Kovačić i redateljice Anice Tomić. Priča bez uljepšavanja i ikakve zadržke govori o bolestima anoreksiji i bulimiji. Surovo stvarno, priča o mladim ljudima koji se ne mogu izvući iz problema ma koliko htjeli i ma kako pokušavali, barem ne bez pomoći drugih. Točno je rekla Vitomira Lončar: nije svaka predstava i svaki teatar tek zabava, to je i put i način da se pomogne mladom biću kojem je upućena. Nabijena emocijama, *Ana i Mia* govori o lomu u duši, suosjećanju, razumijevanju, usamljenosti, hrabrosti i uzrast kojem je namijenjena ima zaista što vidjeti i u scensko-dramaturškom ali i životnom smislu. Nažalost, a tako je često u Šibeniku, predstave nisu strogo razvrstane prema uzrastima, tako da su *Anu i Miju* gledala sitna djeca umjesto tinejdžeri kojima je namijenjena i o kojima govori. Šteta.

HNK u Šibeniku: Marijana Nola (prema Alekseju Nikolajeviču Tolstoju), *Buratino*, red. Nina Kleflin

Izvan službene selekcije došle su inozemne predstave, pa bi bilo šteta ne spomenuti da je jedna od ponajboljih predstava Festivala uopće bila ona Theatergruppen Batida iz Kopenhagena u Danskoj (već su s jednom uspješnicom gostovali u Šibeniku prije pet godina), *Uvertira* Giacoma Ravicchia i Sorena Ovesena. Vrlo dobru, premda za djecu pomalo hermetičnu i zbog jezične barijere (dosta teksta, a na engleskom) nepristupačnu predstavu, napravio je kanadski dvojac Robert Greenwood i Dana Luebke. I dok su se još gasila svjetla pozornica šibenskog Festivala, počele su pripreme za drugu polovicu njegova prvog stoljeća.

Očuvanje kabaretskog naslijeđa

Gumbekovi dani su svojim najuspjelijim predstavama pokazali da i onda kada se nekadašnji oblik kabareta gubi ili transformira, njegovo naslijeđe ostaje živo, prvenstveno u glumačkom izrazu usmjerenom izravnom obraćanju i očaravanju gledatelja

Iako se još uvijek može, ne bez razloga, postaviti pitanje imamo li mi pravi kabaret, treći festival te rubne scenske vrste, nastale prije više od stoljeća u spoju kazališta i ugostiteljstva, nazvan prema velikom komičaru i virtuozu kabaretskog izraza Mladenu Crnobrnji Gumbeku (1939–2000), privukao je i kvalitetno zabavio brojne gledatelje. Doduše ni u Histionskom domu kao niti bilo gdje drugdje u nas više ne postoji kavana u kojoj bi se redovito odigravale kabaretske predstave i gdje bi se glumci svake večeri kretali među publikom. Ipak više od pola izvedbi ovog specifičnog festivala uz natprosječne je vrijednosti karakteriziralo i predstavljalačko umijeće koje se publici izravno obraćalo na način vrlo blizak kabaretskom.

piše:
Tomislav Kurelec

nedvojbeno izazivao uživanje, smijeh i pljesak publike. Na svoj je način aktualna tema obiteljskih odnosa i raspada braka dovedenih do grotesknih razrješenja u beogradskom gostovanju *Bračnog kabareta* kojeg je prema hit romanu Talijana Antonija Amurrija (1925–1992) dramaturgizirao i u iznimno brzom ritmu režirao Rade Vukotić, pruživši glumcima okvir za virtuozno poigravanje i ulogama koje tumače i odnosom scene i gledatelja, pri čemu je nedvojbeno dio najatraktivnije interakcije s publikom bio posljedica vrhunske glumačke improvizacije Mine Lazarević, Marka Živića i Marka Markovića.

HNK Split: Boris Senker, *Podvala ludosti*, red. Georgij Paro

Iznimno zabavna i efektna *Stoka sitnog zuba* Kazališne družine Gemišt odnosno Vida Baloga i Davora Dretara Dreleta bila je svojom strukturom najbliža tipičnom kabaretu s mješavinom songova, gegova i viceva koje su i voditeljima, ali i njihovim nevjerojatno brojnim gostima-interpretatorima omogućile čitav niz briljantnih minijatura. Balog i Dretar su tako osmislili okvir predstave koja se bez ikakvih problema (čak i s drugim gostima) može prenijeti i u prostor kavane.

I cjelovite predstave su se vrlo uspješno poigravale neposrednom komunikacijom glumca i gledatelja. Naročito je to istaknuto u predstavi koja može također biti jednako atraktivna i izvan kazališne pozornice – *Skupština* HNK-a Varaždin autora, redatelja i glavnog glumca Ljubomira Kerekeša – parodijom godišnje skupštine sela Črevo o izgradnji kanalizacije u mjestu koje ne može, tonući sve više u fekalije, očekivati brzi ulazak u Europu. Taj scenski kovitlac psovki i bedastoća, povremenih vulgarnosti i političke nekorektnosti, ali prije svega duhovitosti i glumačkih parada postao je iskrivljeno ogledalo mnogih naših današnjih, posebice političkih problema u obliku koji je

A da se na kabaretsku baštinu može oslanjati i mimo njezinih dvaju dominantnih tema pokazuje podvrsta literarnog kabareta kojom suvereno vlada Boris Senker stvarajući nova, ponekad začudna i ironična značenja interakcijom vlastitog teksta i osmišljeno izabranih i montiranih inserata visoke književnosti. U *Podvali ludosti* splitskog HNK sukob Krleže i Ludosti (iz Erazmove *Pohvale...*) otvara mogućnost za magičnu scensku zaigranost interpretata – suzdržanog, ali vrlo precizno nijansiranog Trpimira Jurkića i atraktivne, kabaretski osmišljene uloge Ksenije Prohaske. Režija Georgija Para nije bila uobičajeno ispunjena blistavim atrakcijama nego koncentrirana na rad s glumcima u stvaranju značenjski slojevite predstave. Vrlo je vrijedna i predstava ponešto drugačijeg literarnog kabareta *Ni med cvetjem ni pravice* kazališta Pinklec prema Krležinim *Baladama Petrice Kerempuha* gdje redatelja nema nego je nose vrsni interpret stihova Adam Končić i njegov scenski antagonist glazbenik Duško Zubalj.

Gumbekovi dani su tako svojim najuspjelijim predstavama pokazali da i onda kada se nekadašnji oblik kabareta gubi ili transformira, njegovo naslijeđe ostaje živo, prvenstveno u glumačkom izrazu usmjerenom izravnom obraćanju i očaravanju gledatelja.

HNK u Varaždinu: Ljubomir Kerekeš, *Skupština*, red. Ljubomir Kerekeš

Dobra ljetna zabava

Ovogodišnji repertoar s Hipokondrijakušom i Lovačkim rogom pokazao se dobrim, tim više što su obje predstave zabavne, duhovite i gledljivije od mnogih predstava nastalih u tijeku redovite kazališne sezone

piše: **Olga Vujović**

Dana 11. srpnja 1975. godine Zlatko Vitez osnovao je Glumačku družinu Histrion i krenuo na put kako bi prenio kazališnu misao i približio kazalište gledateljima i u najmanjim mjestima. Učinjeno je to bracerom *Ljuboman*, prijedene su brojne milje i odigrane brojne predstave. Bilo je to pravo putujuće kazalište i to je na neki način ostalo svih tri i pol desetljeća.

Deset godina kasnije, Histrioni su svrnuli pogled na svoje bližnje i spoznali da u Zagrebu ima malo ili nimalo kazališne rasonode tijekom ljeta, pa su pokrenuli Zagrebačko histrionsko ljeto, koje je bila rijetka kazališna pojava u ovim krajevima. Naime, u srpnju se još i nađe ponešto glazbe i poneka predstava, ali u kolovozu uz Scenu Amadeo – tek Glumačka družina Histrion. Na Opatovini, na kraju parka, uz kulu i ostatke zidina sačuvanima i restauriranim zahvaljujući upravo Vitezovoj upornosti, pod nebeskim svodom koji nije uvijek zvjezdan, okružen publikom umotanom dekcama dok se igra u lepršavim haljinicama – sve je to Zagrebačko histrionsko ljeto, ove godine dvadeset i peto.

Treći ovogodišnji jubilej je osobni – šezdeset godina scenografskog rada prevoditelja i redatelja Vladimira Gerića. Dobro poznata komedija Georges Feydeaua *Monsieur chasse*, preveden u našoj sredini za potrebe Teatra u gostima kao *Gospođin lovac*, dobila je u ovogodišnjoj histrionskoj scenskoj adaptaciji i Gerićevom prijevodu naziv *Lovački rog*, prema nekada kultnoj zagrebačkoj restauraciji. Gerić se, kao vrsni prevoditelj sklon jezičnim igrama, što je pokazao i na varaždinskoj kazališnoj pozornici, odlučio za neki urbani kajkavski, nazovimo ga zagrebački govor između dva svjetska rata. Iako u ovoj predstavi nije bio redatelj, osmislio je scenografiju za slikovitu pozornicu na Opatovini, koja se nažalost mogla koristiti samo tamo a nikako i u Histrionskom domu. Prije redateljskog posla, bavio se scenografijom u varaždinskom Narodnom kazalištu August Cesarec i upravo taj početak prije početka proslavio je ove godine na Opatovini.

Lascivni *Gospodin lovac* (izvođen u kolovozu) prema provjerenom je receptu pun jurnjave, zabavnih zapleta, prijevara i oprosta – ukratko: „Kome se smijete?“, „Sebi se smijete“. Glavni su likovi fiškal Ambroz (Vid Balog) čiji su odlasci u lov paravan za razuzdane zabave u Lovačkom rogu, njegova supruga Leonina (Nela Kocsis) koja, saznajući za njegovu prijevaru i sama pokušava vratiti istom mjerom, dr. Marcel (Adam Končić) čija zavodnička nastojanja prema Leonini i jesu glavni izvor zabave, te nužni sporedni likovi bez čijeg doprinosa ne bi bilo usklika u publici poput „Joj, joj, našel bu ga“ (Željko Duvnjak, Goran Koši, Slobodan Milovanović, Nada Abrus, Tara Rosandić i Čošo). Sve

je prepuno poznatih starih šlagera uz odličnog Duška Zubalja, i ljetna zabava u režiji Dražena Ferencine bila je pripremljena.

Mjesec srpanj ispunila je prošlogodišnja premijerna predstava *Mislibolesnik iliti hipokondrijakuš* nepoznatog autora u režiji Georgija Para. Kajkavska inačica umišljenog bolesnika u izvedbi dvojice komičara – Ljubomira Kerekeša i Vida Baloga – dala je publici mogućnost da se smije duhovitim jezičnim oblicima, glumačkim gegovima i zabavnim preokretima. Tu se pojavio i mladi glumac Jan Kerekeš, koji je prije toga nastupao uglavnom u predstavama za djecu.

Glumačka družina Histrion: Zagreb: Georges Feydeau, *Lovački rog*, red. Dražen Ferencina

Nerijetko se čuju primjedbe o izboru naslova i izvedbama u sklopu Histrionskog ljeta na Opatovini. To je zapravo prilično licemjerno, jer Glumačka družina Histrion nikada za ljetne prigode nije težila rješavanju svjetskih pitanja, nego isključivo dobroj zabavi. To je nekada bilo više a nekada manje uspješno, no uvijek je bilo puno ljudi koji su nakon predstave nasmijani bauljali kroz mračni park na putu prema svojim domovima. Ovogodišnji repertoar s *Hipokondrijakušom* i *Lovačkim rogom* pokazao se dobrim, tim više što su obje predstave gledljivije od mnogih predstava nastalih u tijeku redovite kazališne sezone. Što su pokazivali i *neregularni* dodani redovi sjedalice, prelazeći tako famoznu rampu između scene i gledališta.

Olujni jubilej

Izbor otočke predstave na zemljopisnom otoku, posebice u tako slikovitom zdanju kao što je ruševna utvrda, šarmantna je dosjetka. Tim više što hirovito nebo nudi i vlastite kreacije, poput prave oluje na premijernoj izvedbi

piše: **Olga Vujović**

U povodu desete kazališne sezone brijunskog teatra nazvanog prema litalici i prefrigancu Odiseju – Ulisku, u kazališnom programu ovogodišnjeg premijernog naslova, Shakespeareove *Oluje*, stoji podsjećanje: „Osnivači Kazališta su Rade Šerbedžija (glumac i redatelj) i Borislav Vujčić (književnik i dramatičar). Djelovanje kazališta usko je povezano s istarskim područjem oko Vodnjana, Fažane, Brijuna i Pule, a imenom je hommage Jamesu Joyceu, književniku čija biografija i djelo svjedoče o nazočnosti na ovom otočju. Joyce je u Puli boravio kao profesor engleskog u Berlitzovoj školi stranih jezika između studenog 1904. i travnja 1905.“

Kazalište Ulysses, Brijuni: William Shakespeare, *Oluja*, red. Lenka Udovički

Kako na samom početku, tako i u ovoj desetoj sezoni, u srpnju i kolovozu tiskaju se znatizeljnici na fažanskom pristaništu kako bi bili odvezeni na Mali Brijun po kojem bezglavo jure lomeći noge kako bi uhvatili što bolju poziciju u gledalištu tvrđave Minor u kojoj se održavaju kazališne predstave. Slavljenička je sezona počela velikim koncertom u pulskoj Areni, a zatim su zaredale vlastite produkcije: *Pijana noć 1918.* (Miroslav Krleža, Ivo i Tena Štivičić), Shakespeareovi *Kralj Lear* (deseta sezona) i *Oluja* (prva sezona) te gostovanje Kamernog teatra 55 iz Sarajeva s predstavom *Žaba Dubravka* Mihanovića – sveukupno 21 izvedba.

Shakespeareova *Oluja*, zadnji autorov komad, dobro je poznata priča o roditeljskoj ljubavi, izdaji i praštanju, o nadmoći znanja (čarolije?) nad sirovim i primitivnim elementima te o uskom procijepu između dobrobiti i iskorištavanja. Izbor otočke predstave na zemljopisnom otoku, posebice u tako slikovitom zdanju kao što je ruševna utvrda, šarmantna je dosjetka. Tim više što hirovito nebo nudi i vlastite kreacije, poput prave oluje na

premijernoj izvedbi 23. srpnja 2010. A bit će takvih meteoroloških smicalica ubuduće sve više, jer se očito uz globalne promjene mijenja i tzv. mikroklima.

„Ako imaš Prospera, imaš *Oluju*“, rekao je svojedobno redatelj Krešimir Dolenčić i mislim da je bio potpuno u pravu. A tako je mislila i redateljica Lenka Udovički te za Prospera i Mirandu odabrala Radu Šerbedžiju i kćer im Ninu. Još uvijek uvjerljivog lika i moćnoga glasa, Rade Šerbedžija privlači publiku na svoje kazališne predstave, no koji put ne ispuni očekivanja. Trebalo bi, poput Šenoe nekada, pratiti razvoj predstave, no kako to uglavnom nije moguće, ostajemo najčešće pri jednoj izvedbi i na temelju nje sudimo o predstavi. A na toj premijernoj izvedbi, Prospero je krenuo silovito (izazvao čak pravu oluju), a onda se bezrazložno smirio prije dramskog smirenja, prepustio mjesto čarobnjaka čovjeku, nestao negdje u naborima glumčeva kaputa. Baš šteta! Ninina Miranda jedva se pojavila – kad je nešto i izrekla, nije je se baš razumjelo.

Odlična je bila Maja Posavec kao zračni duh Ariel – vrckava i zaigrana, raspjevana i dojmljiva. Izvanredno uvjerljiv bio je Mladen Vulić kao pijani peharnik Stefano, uz vragoljastog lakrdijaša Trinkula (Mladen Vasary) i nedovoljno zastrašujućeg Kalibana (Nebojša Glogovac).

Izvršni su bili glazbenici Dario Marušić, Toni Pešikan i Goran Farkaš – skriveni iza položenog debla, bili su sveprisutna elementarna snaga. Glazbu su skladali Nigel Osborn i Dario Marušić, scenu dopunio Zlatko Kauzlarić Ataç, glumce odjenula Bjanka Adžić Ursulov, a koreografiju osmislio Staša Zurovac. Šteta što Lenka Udovički nije detaljnije razradila odnose među likovima, *izdinamizirala* glumce odnosno energičnije izrežirala predstavu. Ovako je oluja ostala povjetarac.

Kazalište Ulysses, Brijuni: Ivo Štivičić / Miroslav Krleža, *Pijana noć 1918.*, red. Lenka Udovički

Deset dobrih godina

Deseti festival sa čak 18 predstava svakako treba pamtiti po kvalitetnim domaćim produkcijama, na čelu s ZKM-ovim Putem oko svijeta za 80 dana u režiji Krešimira Dolenčića

Deset godina Naj, naj, naj festivala u organizaciji vrsnog zagrebačkog repertoarnog kazališta za djecu Žar ptica, deset je godina dječjeg veselja i teatarske radosti igre i predanosti daskama koje znače više od života.

To je deset godina odlaska u kazalište u Bijeničkoj na ponajbolje hrvatske predstave za djecu, kao i u zadnje vrijeme onih iz bližeg i daljeg i jako dalekog *susjedstva* i to – besplatno, što u današnje vrijeme apsolutno nije beznačajna činjenica. To je deset godina traženja ulaznice više tijekom proljetnih praznika, stajanja na nogama, sjedenja tik do glumaca, koje djeca promatraju svojim zanesenim očima. To je deset godina truda agilne ravnateljice kazališta – dramske umjetnice Marije Sekelez, bez koje bi ovaj Festival smijeha bio nezamisliv. To je, riječju, deset godina neprocjenjivog i svečanog susreta malenih i onih nešto starijih s tajanstvenom kazališnom čarolijom, koja će, barem neke od njih, nepovratno zaraziti tom umjetnošću.

Festival je kao i svake godine bio natjecateljskog karaktera, pa su se u domaćoj konkurenciji u izboru Željke Turčinović našli Zagrebačko kazalište mladih, Trešnja, Mala scena, Zagrebačko kazalište lutaka, Knap, Kazalište Moruzgva, Kazalište Virovitica, Dječje kazalište iz Osijeka, HNK iz Varaždina, Gradsko kazalište mladih Split, Gradsko kazalište lutaka Rijeka i domaćin – Kazalište Žar ptica. Inozemne produkcije stigle su u selekciji Marije Sekelez iz Sjeverne Koreje, Izraela, Italije, Slovenije i Srbije.

Deseti festival sa čak 18 predstava svakako treba pamtiti po kvalitetnim predstavama domaće produkcije. Na prvo mjesto treba svakako staviti velebni scenski projekt *Put oko svijeta za 80 dana* u režiji Krešimira Dolenčića Zagrebačkog kazališta mladih – školski (u najboljem smislu te riječi) primjer uredne ansambl predstave koja savršeno funkcionira u svim svojim komponentama. Ta dinamična, protočna, dramaturški jasna i interpretativno vrlo dopadljiva predstava svakako je jedna od ponajboljih predstava za djecu koja je izašla iz ZKM-a. U spomenutoj predstavi posebice se istaknuo Maro Martinović koji je sigurno kreirao niz muških uloga.

Veliko pozitivno iznenađenje bila je velika ansambl predstava redatelja Branka Svibena *Pipi Duga Čarapa*, u izvedbi DK Branka Mihaljevića iz Osijeka. Redatelj je uspio ponuditi sasvim drukčije viđenje Pipi. Njegov odmak od uobičajenih slatkastih inscenacija slavnog predloška Astrid Lindgren sastojao se, u prvom redu, u naglašavanju njezine osamljenosti i izdvojenosti iz društva, pa se u cijelosti može kazati da je Sviben izgradio jednu *pesimističnu* i mračniju varijantu Pipi Duge Čarape. No kao takva, Pipi u odličnoj interpretaciji mlade i vrlo nadarene glumice Marije Kolb, sasvim je nezaboravno iskustvo i odličan festivalski izbor.

Jubilarno izdanje Festivala iznjedrilo je i jednog odličnog mlađeg glumca – Filipa Križana, koji je briljirao u ulozi Mačka u odličnoj

piše:

Helena Braut

predstavi *Mačak u čizmama* u izvedbi GK Žar ptica u režiji Ivice Boban.

Posebnu pozornost izazvala je i predstava *VIS Životinje* GK Trešnja, neobična priča o stvaranju i životu jednog benda, moderna, zanimljiva i vrlo zabavna. Koreografska rješenja za pojedine likove životinja koje je osmislila Ksenija Zec bile su upravo očaravajuća i cijeli glumački ansambl treba pohvaliti – od Rakana Rushaidata, Jerka Marčića, Damira Klemenića i Tvrtka Jurića do Maje Posavec koja nije samo privukla svojim izvrsnim pjevačkim sposobnostima, nego i predočavajući s mnogo šarma Kravu u potrazi za

poslom, koja izvrsno svira gitaru.

Od likovnjaka apsolutno su se istaknule bajkovite kreacije vrsne scenografkinje Dinke Jeričević koja je izradila prekrasno drvo primjereno lutkarskom mediju i ostale scenske elemente te Patricio Alejandro Agüero koji je osmislio sjajne lutke u predstavi *Svarožić* u izvedbi Zagrebačkog kazališta lutaka i redateljskom

Zagrebačko kazalište mladih: Jules Verne, *Put oko svijeta u 80 dana*, red. Krešimir Dolenčić,

viđenju Krešimira Dolenčića. Od domaćih uradaka, u vrlo jakoj konkurenciji treba na posebno mjesto staviti i vrijedan rad Tanje Kirhmajer koja je u suvremenom ruhu predočila Crvenkapicu u izvedbi Gradskog kazališta lutaka Rijeka u vrckavoj režiji Zorana Mužića.

Od inozemnih predstava ponajbolja je bila *Priča o jednoj obitelji* u izvedbi Beatrice Baruffini, Davidea Dora i Consuele Ghiretti iz kazališne skupine Rodisio iz Parme. Riječ je o odličnoj kolektivnoj igri koja na intrigantan način istražuje zamršene obiteljske odnose, hipertrofiranom gestikulacijom i naglašenom repetativnošću.

Deseti Naj, naj, naj festival u potpunosti je zadovoljio različite ukuse i ponudio više nego dobru zabavu za još jedne proljetne praznike.

Realizam ženskih uloga

Dok su glumice Škaričić, Marinković i Cvitešić nagrađene za tumačenje osoba kakve vidamo u stvarnome životu, Šerbedžija i Diklić zavrijedili su Zlatne Arene karikaturalnim interpretacijama

piše: **Janko Heidl**

Umjesto uobičajene četiri Zlatne Arene za glumačka postignuća, na ovogodišnjem ih je 57. Festivalu igranog filma u Puli dodijeljeno čak šest. Razlog tome je novitet u nacionalnom programu u koji je uz glavnu natjecateljsku sekciju uvedena i sekcija manjinskih koprodukcija, čime je otvorena mogućnost da ocjenjivački sud Nacionalnog natjecateljskog programa pored nagrada u glavnoj sekciji dodjeli do tri posebne Zlatne Arene u bilo kojim kategorijama u sekciji manjinskih koprodukcija. Dvema od njih, žiri – Bogdan Žižić (redatelj), Suzana Nikolić (glumica), Špiro Guberina (glumac), Krešimir Mikić (filmolog i medijski pedagog) i Dado Valentić (inženjer postprodukcije) – odlučio je ovjenčati baš glumačka ostvarenja. Svoju prvu Zlatnu Arenu, za glavnu ulogu Mare u obiteljskoj

Marija Škaričić u filmu *Majka asfalta*, red. Dalibor Matanić

drami *Majka asfalta* Dalibora Matanića, većinom je glasova osvojila Marija Škaričić jer je, po riječima žirija, „minimalnim i jednostavnim sredstvima glumačkog izraza ostvarila uvjerljiv lik žene koja ne pristaje na zlostavljanje.“ Suzdržanost interpretacije ostvarena je u potpunom skladu s ogoljelom koncepcijom filma, kao i životnom i obiteljskom situacijom duboko frustriranog lika mlade supruge i majke kojemu je scenarijski bilo zadano da ne pokazuje osjećaje što vriju ispod površine.

Zlatnom Arenom prvi put je nagrađena i Ksenija Marinković, jednoglasno, za sporednu žensku ulogu Marte u najnagrađenijem filmu ovogodišnjeg Festivala (sedam Zlatnih Arena), *Neka ostane među nama* Rajka Grlića. „Decentnim pristupom postigla je izrazitu izražajnost“, stoji u obrazloženju žirija. U najraskošnijem i najrazrađenijem filmu ovogodišnje Pule, Ksenija Marinković je s prvorazredno uravnoteženim spojem sočnoga i nenametljivoga, životno uvjerljivoga i filmski oblikovanoga, s puno topline i razumijevanja odigrala sredovječnu ženu u kojoj se sastaje

nekoliko scenarijski dobro uočenih i predstavljenih te glumački vrsno otjelovljenih *ljudski prepoznatljivih* proturječja – njena je Marta istovremeno i čvrsta i slaba, i odlučna i nesigurna, i proračunata i suosjećajna, i lukava i naivna...

U glavnoj ženskoj ulozi Lune u filmu *Na putu* Zrinka Cvitešić „pokazala je velik raspon glumačkih sredstava i talentirano dočarala dramu nezadovoljne žene“ (žiri) te je jednoglasno nagrađena posebnom Zlatnom Arenom. Svoju drugu Zlatnu Arenu (prvom je nagrađena 2006. za *Što je muškarac bez brkova* Hrvoja Hribara) Zrinka Cvitešić zavrijedila je iznimno živim, dinamičnim i nijansiranim predstavljanjem mlade Sarajke pred važnom životnom odlukom – nastaviti vezu s muškarcem koji je promijenio svjetonazor ili krenuti novim putem.

Dok su glumice nagrađene za tumačenje osoba kakve vidamo u stvarnome životu, dvojica odraslih muških slavođobitnika zavrijedili su Zlatne Arene interpretacijom uočljivije *umjetnih*, karikaturalno postavljenih likova u crnohumornoj drami *Sedamdeset i dva dana* Danila Šerbedžije. Rade Šerbedžija pažljivo je razvio zastrašujuću osobnost mrzovoljnog obiteljskog diktatora Mane i „još jednom potvrdio svoje veliko glumačko umijeće“ (žiri) te jednoglasno osvojio svoju prvu Zlatnu Arenu u samostalnoj Hrvatskoj. Tumačeći Manina *mekšega* brata Joju u zadanom karikiranom ključu istoga filma, Bogdan Diklić je „samozatajnom glumom predstavio kvalitetan balans nositelju glavne uloge“ (žiri) i većinom glasova osvojio Zlatnu Arenu za sporednu mušku ulogu.

Zlatna Arena za glavnu mušku ulogu u sekciji manjinske koprodukcije dodijeljena je naturščiku Tonyju Grgi koji je ulogom dvanaestogodišnjeg Alena u filmu *Ostavljene* „pokazao iznimnu neposrednost i uvjerljivost“.

Zrinka Cvitešić u filmu *Na putu*, red. Jasmila Žbanić

Veterani i nova glumačka lica

Kratkih igranih filmova dvostruko je više nego 2009, a čak četiri puta više nego 2008. godine. Kvaliteta filmova je sve veća, a osobito glumačke izvedbe, kako veterana, tako i novih lica

piše: **Janko Heidl**

Devetnaesti dani hrvatskog filma u konkurenciji su ponudili čak 36 kratkih igranih filmova, dvostruko više nego prethodne godine, a čak četiri puta više nego 2008. Ne bez razloga, jer prema viđenom očito je kako se u nas stvara sve više kvalitetnih igranih *kratkiša*. A kako je odavno poznato, uza sve specifične majstorije filmskoga jezika, među ključnim čimbenicima vrsnosti igranih ostvarenja glumačke su izvedbe, što do izražaja osobito dolazi u produkcijski skromnim djelima usmjerenima na dijaloge te na prikaz i istraživanje međuljudskih odnosa. kakva ih je bila većina prikazanih na 19. Danima hrvatskog filma.

Marija Kohn i Pero Kvrđić u filmu *Inkasator* Igora Mirkovića

Kako je riječ uglavnom o radovima mladih redatelja, mahom studenata režije, razmjerno je samorazumljivo da u tim filmovima najčešće glume njihovi kolege, mlađi, široj javnosti uglavnom nepoznati glumci, mada su se neki od autora odvažili i uspješno surađivali s renomiranim pripadnicima hrvatskog glumišta. Tako je Marija Kohn nastupila u čak tri filma (*Inkasator* Igora Mirkovića, *Pola ure za baku* Jure Pavlovića i *Rublje* Nicole Volavke), a u pomoć mladim snagama uskočili su Ivo Gregurević (*Spoj* Igora Šeregija), Pero Kvrđić i Inge Appelt (*Inkasator*), Mustafa Nadarević (*Ta tvoja ruka mala* Sare Hribar), Jadranka Đokić, Nataša Janjić, Zrinka Cvitešić i Nataša Dorčić (*Libertango* Sare Hribar), Dejan Aćimović (*Šampion* Kristijana Milića, *Libertango*), Žarko Radić (*Pola ure za baku*), Ksenija Marinković (*Sve za ljubav* Marka Bubala, *Ta tvoja ruka mala*), Leon Lučev (*Puni krug* Barbare Vekarić) i drugi.

Provjereni majstori zanata ostvarili su očekivano kvalitetne role, a među njima bi se možda osobito moglo istaknuti dojmljivu predanost i izvanserijsku *filmsku pojavnost* Nataše Janjić u ulozi ljubavnim strastima izmorene mlade žene u *Libertangu* kao i minuciozno cizeliran spoj stilizirano karikaturnoga sa ljudski

Marina Redžepović u filmu *Crveno* Sonje Tarokić

osjećajnim koji je, kako je ton filma i nalagao, ostvario Mustafa Nadarević u *Ta tvoja ruka mala*. No, posebnu čar i svježinu na ovakvom festivalu pretežno nadolazećih autora i u glumačkom su smislu ponudila nova, široj javnosti manje-više neznana lica, glumci uz čiju pojavu ne vežemo predodžbe ni predrasude te stoga imaju potencijal naročito uvjerljivo otjeloviti lik koji predstavljaju.

Tako je očito smatrao i ocjenjivački sud – redatelj Arsen Anton Ostojić te filmski kritičari Rada Šešić i Dean Šoša – koji je jedinu glumačku nagradu Dana hrvatskog filma, Nagradu za najbolje glumačko ostvarenje dodijelio Marini Redžepović za uloge u filmovima *Crveno* Sonje Tarokić i *Puni krug* Barbare Vekarić. Suzdržanim izrazom Marina Redžepović je u oba – kao i u trećem u kojem je nastupila, *Hladnoj fronti* Uroša Živanovića – sugestivno predočila osobe koje se stojički, ženstvenom mješavinom krhkosti i dostojanstvene snage suočavaju s nemilim, no karakteristično životnim emocionalnim situacijama u kojima se nalaze: kćerku pretjerano posesivne majke u *Crvenom* i udanu mladu majku u preljubničkoj vezi u *Punom krugu*. Među ostalim obećavajućim potencijalima hrvatske filmske glume kontroliranim komičarskim nervom izdvojio se Filip Križan (u četiri filma, posebno živahan u *Spoju*), zaravno vedrim nastupom zablistala je Milena Rasković tumačeći gluhonijemu djevojku u *Kinkachoo* Daine Oniunas Pusić, a nenametljivo šarmantnim, filmu izrazito primjerenom *opuštenim postojanjem* pred kamerom pažnju su privukli Petra Težak (*Hodnik k izlazu* Silvane Dunat, *Pet lakih koraka* Mie Prkić), Lana Barić (*Tetrapak* Filipa Peruzovića), Alan Katić (*Tulum za Habibija* Svena Marića, *Kinkachoo*) i Marin Tudor (*Kako vezati kravatu* Josipa Žuvana).